

.....τό σ η μ α σ β ή ν ε ι

Καὶ εἶναι αὐτέες: τὰ Κοτύωρα, ἡ Κερασσοῦντα καὶ ἡ Τραπεζοῦντα.

"Ὅπως μιλήσαμε καὶ σὲ προηγούμενες ἐμπομπές μας, οἱ Ἕλληνες ἀποικοὶ τοῦ Πόντου ἄλλες μὲν πόλεις ἰδρύουν ἐν τοῦ μηδενός, ἄλλες δὲ μικρὰς σημεϊτικὰς πολίχνες κατασκευάζουσιν καὶ ἐν συνεχείᾳ τίς οἰκοδομοῦν καὶ τίς ἐξελληνίζουν ὁλότελα.

"Ας πάρουμε λοιπόν ~~τα~~ Κοτύωρα. Τό όνομα μαρτυρεῖ πώς ἦταν παλιό σημεῖο-
κό κτίσμα. Μὲ τὴν Τουρκικὴ κατάκτηση ἡ ὀνομασία αὐτὴ σβῆνει. Ἀντικατα-
στήνεται μὲ τὴν τουρκικὴ Ὅ ρ τ ο ὕ . Ἐποικιλίζεται ὅμως ὁ τόπος ~~ξανά~~
ἀπὸ Ἕλληνες τὸν 18ον αἰῶνα καὶ τὰ Κοτύωρα ξαναπαίρνουν τὸ ὄνομά τους
δίπλα στὸ τουρκικὸ ὄνομα Ὅ ρ τ ο ὕ, ~~συνέχεια~~ ἕως τὶς τελευταῖες μέρες.

Ἡ ἐκδοχή αὐτὴ ~~δὲ~~ εἶναι καὶ ~~ἀναξιόπιστη~~, γιὰτὶ ὑπάρχουν πολλά παραδειγ-
ματα γιὰ παρόμοιες περιπτώσεις, ὅπως ἡ Ἑλαιοῦς, Σικυὼν καὶ ἄλλα.

Ἡ δευτέρα ἐκδοχή γιὰ τὴν ὀνομασία τῆς Κερασούντας παραδέχεται ὅτι ἡ

δογμα
ὀνομασία ~~παῖνε~~ από έναν περίεργο σχηματισμό τοῦ ἀπέναντι βουνοῦ της,
ὅπου στήν ἀνώτατη ράχη ^{ἐν} ~~αὐτοῦ~~ ὑπάρχει μιὰ ἀπότομη ἔλλειψη ^{πρὸς μετὰ} ~~μοιάζουσα~~ πολὺ
μέ λοβὸ ἀνθρώπινου αὐτιοῦ. Ἀπὸ τὴν ἴδια δὲ ἐγχοπή πού προκύπτει ὁ λοβὸς
τοῦ ἀνθρώπινου αὐτιοῦ, σχηματίζεται καὶ μιὰ μυτερή αἰχμή ἀπαράλακτη μέ
κέρας. "Ε...λοιπὸν, κέρας καὶ οὖς, Κερασσοῦς.

Κλείνουμε τὸ ἱστορικὸ μας σημείωμα μέ τὴν Τραπεζοῦντα.

Κι' αὐτὴ ἦταν παλῆδ σημιτικὸ κτῖσμα μέ τὴν ὀνομασία Οἰζηνίς.

Ἡ καινούργια ὅμως ὀνομασία Τραπεζοῦς ἢ Τραπεζοῦντα ἐπεβλήθη ὁλότελα
εἰς ὅλους τοὺς μετέπειτα αἰῶνες.

Ἀλλὰ γιὰ τὴν Τραπεζοῦντα θά ἀσχοληθοῦμε ἰδιαίτερα στήν προσεχῆς μας
ἐκπομπή.

.....Λύρα, τραγούδι.....

Ἀνταποκρινόμενοι στὸ πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ προσαρμοζόμενοι στὸ χαρακτῆρα
τῆς Λαογραφικῆς μας ἐκπομπῆς, θά σχολιάσουμε τώρα ἓνα ποντιακὸ οἰκογε-
νειακὸ ἔθιμο, πολὺ ἀξιοπερίεργο, ἀλλὰ καὶ ἀρκετὰ ὁμορφο.

Ἀξιοπερίεργο, γιὰτὶ δέν ὑπάρχει στὰ ἄλλα στοιχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ
καὶ ὁμορφο, γιὰτὶ συντελεῖ σημαντικὰ στήν ἁρμονία καὶ στὴ γαλήνη τῆς
οἰκογενειακῆς ζωῆς.

Εἶναι τὸ περιβόητο " μ ἄ σ σ ". Τὸ " μ ἄ σ σ " τῆς νύφης πρὸς τὴν πεθε-
ρά, ἀλλὰ ἰδίως πρὸς τὸν πεθερό της.

Σέ ποιὸν πόντιο καὶ σέ ποιά πόντια δέν εἶναι γνωστὸ τὸ " μ ἄ σ σ " ;

" Μ ἄ σ σ " σημαίνει ἢ ἐπὶ τούτου βουβαμάρα τῆς νύφης πρὸς τὰ πεθερικά
της. Ἡ πόντια νύφη συνδιαλέγεται μέ τὰ πεθερικά της ὅχι μέ τὴ γλῶσσα,
ἀλλὰ μέ ἐλαφρές χειρονομίες, μέ διάφορα νεύματα καὶ μορφασμούς.

Ἡ ἐπιβολὴ αὐτοῦ τοῦ ἔθιμου δέν ἔγινε ἀπλῶς καὶ μόνο γιὰ νὰ δειχθῇ
κατὰ κάποιον τρόπο ^ἡ σέβας καὶ ἡ ἐντίμηση τῆς νύφης πρὸς τὰ πεθερικά, νοο-
τροπία ὡς τόσο ἀνυπόφορη στὶς ταλαίπωρες νύφες.

Τὸ " μ ἄ σ σ " ἔχει βαθύτερο νόημα. Στὸν παλῆδ καιρὸ στὸν Πόντο ἓνα τζάνι
δέν χαλνοῦσε εὐκολα. Μιὰ οἰκογένεια ἦταν δυνατό νὰ ἀπαριθμῇ σαράντα
καὶ πενήντα μέλη. Τὸ σύστημα αὐτό, τὸ πατριαρχικὸ βαστοῦσε ἀπὸ τὴν φεου-
δαρχικὴ ἐποχὴ τῶν Κομνηνῶν Αὐτοκρατόρων τοῦ Πόντου.

Τ' ἀδελφία δέν χωρίζαν μετά τήν παντρεία τους. Καί ἔβλεπε κανείς σ' ἓνα σπίτι δυό-τρεῖς παπποῦδες, τά παιδιά τους πού ἦταν ἐξαδέλφια μεταξύ τους, τίς νύφες, ἔπειτα τά παιδιά τῶν παιδιῶν καί δισέγγονα ἀκόμη. Λοιπόν ἡ μία πεθερά ἦταν νύφη σέ ἄλλη πεθερά, καί ἡ μία μητέρα κόρη σέ ἄλλη μητέρα. Καί ὅλοι αὐτοί κάτω ἀπό μία στέγη.

Γιά χωρισιά κανείς δέν νοιαζόταν. "Ὅμως μέ ποιόν τρόπο καί μέ ποιά μέθοδο θά μπορούσε νά ἐπιβληθῇ ἡ τάξη, ἡ ἁρμονία καί ἡ γαλήνη μέσα σέ μία τεσσαρακονταμελή οἰκογένεια;

Νά λοιπόν μία ἀπό τίς πολλές μέθοδες: Πρέπει ὁ μικρότερος νά σέβεται καί νά ἐκτιμᾷ ἀπόλυτα τό μεγαλύτερό του.

Καί οἱ πολλές καί διάφορες συννυφᾶδες; Αὐτές πρέπει νά κρατήσουν βουβαμάρα, νά μὴν ἀκουστῇ ἡ φωνή τους. " Πρέπ' νά κρατοῦν μάσσ " , γιὰτί ἡ μία φωνή προκαλεῖ μία ἄλλη, ὁ ἓνας λόγος τῆς μιᾶς φέρνει τόν ἄλλο τῆς ἄλλης καί ἔτσι θά δημιουργηθοῦν παράπονα, τό πρῶμα θά καταλήξῃ στούς ἄνδρες, ὅποτε ἔστω κι' ἀπό μικρές αἰτίες μπορεῖ νά δημιουργηθοῦν μεγάλοι καυγάδες, ἀπό τούς ὁποίους εἶναι δυνατό νά προκληθῇ ἡ διάσπαση τῆς οἰκογένειας.

"Ἐτσι λοιπόν οἱ κακόμοιρες οἱ νύφες ἐπὶ χρόνια ὀλόκληρα κρατοῦν τό " μάσσ " στά πεθερικά τους.

Καί ἡ νύφη θά παύσῃ νά κρατῇ " μάσσ " μόμο, ὅταν θά πεθάνουν τά πεθερικά της. Εἶναι λοιπόν ἐπόμενο σ' ὅλη αὐτή τή μακροχρόνιο ζωὴ της ἡ νύφη νά δημιουργῇ πολλές καί ποικίλες κωμικές σκηνές μέ τά πεθερικά της.

Π.χ. ἔβλεπε ἡ νύφη μέσα στό σταῦλο ἓνα φεῖδι. "Ἐτρεχε στόν πεθερό της ἀνάστατη καί μέ διάφορες κινήσεις περιέγραφε τή μορφή τοῦ φειδιοῦ, ἄνοιγε τό στόμα της, ἔβγαζε τή γλῶσσα της ἔξω, μόνο καί μόνο ^{να} νά καταλάβῃ ὁ πεθερός ὅτι φεῖδι μπῆκε στό σταῦλο καί πρόκειται νά κἀνῃ ζημιὰ. Πολλές φορές ὁ πεθερός δέν μπορούσε νά καταλάβῃ καί ἔτσι ἡ νύφη ἔτρεχε στό μικρό παιδάκι της, πού τό χρησιμοποιοῦσε γιά διερμηνέα, γιὰτί αὐτὴ ἔπρεπε ὅπωςδῆποτε νά κρατῇ τό " μάσσ " .

Τό ἔθιμο ὑποχωρεῖ ὀλοένα καί σβῆνει σχεδόν κατὰ τά τέλη τοῦ 19ου αἰ-ῶνα, στίς πόλεις ἰδίως.

.....λύρα.....

"Όπου κι'άν τρέχη ο άνθρωπος, όπου κι'άν μοχτή, στο βουνό, στον κάμπο, στη θάλασσα, παντού τον συνοδεύουν όνειρα, πόθοι, διάφορες σκέψεις.

Και κοπιάζει για να όμορφαίνει τη ζωή του. Τόν νιώ όμως τόν ανύπαντρο μόνο μια σκέψη σοβαρή τόν συνοδεύει παντού. Είναι ή σκέψη μή χάσει τόν έρωτά του, τήν άγάπη του. Και στά χρόνια τά παλιά οι έρωτες περνούσαν κινδύνους και μπόρες. Βέβαια τότε ο έρωτας δέν ήταν άπλό παζάρεμα, όπως σήμερα. Μετράει ή νύφη στο γαμπρό τόσες λύρες και έτσι ο γάμος γίνεται σίγουρος μέ τήν πρόβλεψη εύτυχισμένης μελλοντικής ζωής.

Άλλά και στά χρόνια τά παλιά ή άνέχεια, ή φτώχεια δέν ήταν άγαπημένη σύντροφος στη ζωή. Ο παράγων του χρήματος σαν επιβλητικός μαέστρος του έμπορίου και της ζωής ρυθμίζει τά πάντα.

Ο έρωτευμένος νέος φοβάται τήν άνέχεια, τη φτώχεια. Ξέρει πως αυτές μπορεί να τόν στερήσουν τήν άγάπη του, τόν έρωτά του. Ξεσητεύεται για να κερδίση χρήματα και αποχαιρετά τήν καλή του. -Μή στενοχωριέσαι της λέει:-

- Έσύ παρακάλ'τόν Θεόν να δῆ-με να κερδίσω
έρχουμαι τό μοθόπωρον, έσέν χαρεντερίζω.

- Παρακάλε σε τό Θεό, έγώ για να κερδίσω
και θάρθῶ τό Φθινόπωρο, σένα χαρά να δώσω.

.....λύρα, τραγούδι.....

Άγαπητοί άκροαταί θαύμαστε και πάλι μαζί σας τήν μεταπροσεχή Τετάρτη τήν ίδια ώρα. Ευχαριστούμε όλους, όσοι μας βοηθούν στη Λαογραφική μας αυτή προσπάθεια. *Σημ. Ώρον άρνήνομετ είναι*

.....Σ η μ α

Ακούσατε τη Λαογραφική μας έκπομπή " Π ο ν τ ι α κ ο ι ' Α ν τ ι λ -
λ α λ ο ι ", που γράφει και επιμελεΐται ο συνεργάτης μας Σ τ ά θ η ς
Ε υ σ τ α θ ι ά δ η ς.

.....τό σήμα σβήνει.....